

11. Directive 2003/55/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 98/30/EC. – 2003. – OJ, L176/57.

12. Directive 2009/72/EC of the European Parliament and the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC. – 2009. – OJ, L211/55.

13. Directive 2009/73/EC of the European Parliament and the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC. – 2009. – OJ, L211/94.

14. Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування) : Проект Закону України (реєстраційний № 4178а від 26 червня 2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51513.

УДК 347

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

LEGAL ASPECTS OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION'S INNOVATION ACTIVITY FINANCING

Гепенко М.М.,

головний фахівець

відділу економічного регулювання промислової власності
ДП «Український інститут промислової власності»

У статті досліджуються фінансові аспекти забезпечення інноваційної діяльності ВНЗ, джерела та форми фінансування, зокрема форми участі держави у створенні сприятливого інноваційного клімату, запровадження венчурних фондів; аналізується доцільність законодавчої норми щодо права бюджетних наукових установ самостійно засновувати господарські товариства з метою практичного застосування результатів наукових досліджень. Освітній потенціал розглядається одночасно як джерело поповнення науки кваліфікованими кадрами і як потужний осередок створення нових знань для забезпечення економічного, соціального й культурного розвитку суспільства.

Ключові слова: інноваційна діяльність ВНЗ, джерела фінансування ВНЗ, венчурні фонди, корпоративні фонди грантової підтримки науки, науково-виробничий комплекс.

В статье исследуются финансовые аспекты обеспечения инновационной деятельности вузов, источники и формы финансирования, в частности формы участия государства в создании благоприятного инновационного климата, внедрение венчурных фондов; анализируется целесообразность законодательной нормы о праве бюджетных научных учреждений самостоятельно учреждать хозяйственные общества с целью практического применения результатов научных исследований. Образовательный потенциал рассматривается одновременно как источник пополнения науки квалифицированными кадрами и как мощный центр создания новых знаний для обеспечения экономического, социального и культурного развития общества.

Ключові слова: инновационная деятельность вузов, источники финансирования вузов, венчурные фонды, корпоративные фонды грантовой поддержки науки, научно-производственный комплекс.

The article deals with the financial aspects of R&D activity of the higher education institutions, one analyzes the sources and forms of financing, including governmental forms in creating an enabling environment for innovation, the foundation of venture capital funds, analyzes feasibility of the budget research institutions' concerning the right on business partnerships establishment for practical research results using. Educational potential is seen both as a source of replenishment of science skills and as a powerful center of new knowledge for economic, social and cultural development of society.

Key words: innovation activity of the universities, funding of the universities, venture capital funds, science support corporate funds, research and production complex.

Постановка проблеми. Надзвичайно важливу роль у забезпеченні потреб інноваційного розвитку вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) відіграє фінансування. Освітній потенціал розглядається одночасно як джерело поповнення науки кваліфікованими кадрами і як потужний осередок створення нових знань для забезпечення економічного, соціального й культурного розвитку суспільства [1].

Ні в кого не викликає сумнівів теза про те, що в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства посилюється роль та вплив ВНЗ як суб'єктів інноваційної діяльності. Нині виникла об'єктивна потреба розширення правового забезпечення автономії

в діяльності ВНЗ та, відповідно, диверсифікації джерел фінансування.

Стан дослідження. Огляд публікацій останніх років щодо означених питань дозволяє стверджувати, що досліджувана тематика привертає особливу увагу вітчизняних науковців, серед яких необхідно виділити О. Амоша, О. Волкова, В. Геєця, М. Денисенка, Ю. Капіцу, В. Семиноженка, М. Пашуту, М. Шарко, В. Соловійова та інших. Однак, незважаючи на значний обсяг наукових досліджень і практичних рекомендацій, питання визначення окремих аспектів правового забезпечення фінансування та здійснення науково-технічної діяльності ВНЗ й досі залишається недостатньо вивченим.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження фінансових аспектів забезпечення здійснення інноваційної діяльності та політики ВНЗ й розробка пропозицій щодо правових аспектів диверсифікації джерел і механізмів фінансування.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з фінансуванням діяльності ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою ефективного функціонування закладів вищої освіти є порядок і умови формування їх фінансових ресурсів. Слід звернути увагу на те, що джерела фінансування ВНЗ залежать насамперед від форми власності вищого навчального закладу (державна, комунальна, приватна форми власності). Окрім того, для фінансування ВНЗ можуть залучатися додаткові джерела фінансування, незаборонені законодавством: плата за надання освітніх послуг, надходження від науково-дослідної діяльності ВНЗ, орендна плата та інші. Отримані кошти спрямовуватимуться на здійснення статутної діяльності ВНЗ у порядку й на умовах, визначених законодавством та його статутом.

Виходячи з вищенаведеного, фінансові ресурси закладів ВНЗ доцільно згрупувати на два види – державні та комерційні. Актуальним є питання збільшення обсягів фінансових ресурсів, залучених із комерційних джерел, зокрема завдяки розширенню надання послуг неосвітнього характеру, здійснення науково-дослідної роботи ВНЗ на договірних засадах. Успішне виконання цього завдання можливе за умови створення науково-виробничого комплексу, головним учасником якого повинен стати заклад вищої освіти. При цьому наукова діяльність вищого навчального закладу стане основним джерелом інновацій, а інноваційний продукт – додатковим ресурсом фінансування потреб ВНЗ. Функціонування цих комплексів є перспективною формою інтеграції освітньої, наукової, виробничої та інноваційної діяльності під час переходу вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку.

Ще одна форма – підтримка спонсорів. Останніх можна стимулювати через закони про благодійництво й неприбуткову діяльність. Достатньо новим для України є венчурне підприємництво, яке на сьогодні виступає одним з ефективних та виправданих механізмів упровадження високотехнологічних інноваційних проектів. Країни, що є промислово розвиненими, ось уже декілька десятиріч володіють успішно функціонуючою системою венчурного фінансування інноваційної діяльності. Разом із тим висока ризикованість цього виду підприємництва та нерозкритість багатьох аспектів його функціонування обумовлюють актуальність досліджень у даній сфері [2].

Особливу роль у вказаних процесах відіграє держава. Існує ряд загальноприйнятих підходів, за допомогою яких у розвинених країнах світу держава бере участь у створенні сприятливого інноваційного клімату, допомагає комерціалізації результатів дослідницької діяльності. В узагальненому вигляді вживані інструменти можна розділити на три великі групи. Перша – пряма фінансова участь держави у вигляді фінансування певних проектів (наприклад,

участь у венчурному фінансуванні) або організацій (наприклад, малих інноваційних фірм). Друга – підтримка зв'язків між державним і приватним секторами в науково-інноваційній сфері (державно-приватні партнерства). Третя – фінансування створення елементів виробничо-технологічної інфраструктури (технопарків, інкубаторів, офісів із просування технологій тощо) [3].

Так, у 2012 р. загальний обсяг витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами організацій, порівняно з 2011 р., зменшився на 0,6%. У 2012 р. 25,3% загального обсягу витрат було спрямовано на виконання фундаментальних досліджень, які на 95,0% профінансовано за рахунок коштів державного й місцевих бюджетів. Частка витрат на виконання прикладних досліджень становила 18,4%, майже три чверті яких асигнувалися за рахунок коштів державного й місцевих бюджетів, та 14,8% – коштів підприємницького сектору. На виконання науково-технічних розробок спрямовано 46,0% загального обсягу витрат, які на 38,1% профінансовані іноземними фірмами, 28,1% – організаціями підприємницького сектору, 13,7% – за рахунок бюджетних коштів. Витрати на виконання науково-технічних послуг становили 10,3% загального обсягу витрат. Більш ніж половину загального обсягу витрат спрямовано на дослідження й розробки зі створення нових або вдосконалення існуючих видів виробів, технологій та матеріалів, 17,4% з яких – на замовлення промислових підприємств. Питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,75%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,33%. За даними 2011 р. (переважно в країнах Європейської Співдружності) обсяг витрат на наукові дослідження та розробки становив 2,03% ВВП. Так, найвища частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії (3,78%), Швеції (3,37%), Данії (3,09%), Німеччині (2,84%) та Австрії (2,75%). Найменша – у Кіпрі, Румунії, Болгарії, Словаччині (від 0,48% до 0,68%) [4].

Сьогодні законодавчо визначено наявність лише одного фонду, який має право здійснювати фінансову підтримку наукових досліджень завдяки коштам держбюджету, – це Державний фонд фундаментальних досліджень. Кабінет Міністрів України затвердив План заходів щодо реалізації Концепції реформування системи фінансування та управління науковою і науково-технічною діяльністю на період до 2017 року, що передбачає створити також Фонд технологічного розвитку після внесення відповідних змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Він надаватиме гранти на конкурсній основі відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

На сьогодні існує необхідність модернізації законодавчого забезпечення сфери наукової й науково-технічної діяльності в контексті Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Тому для створення законодавчого підґрунтя щодо комерціалізації бюджетними на-

уковими установами результатів інтелектуальної діяльності необхідно внести зміни до чинного Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», що передбачає викладення тексту цього закону в новій редакції, а саме внесення змін до всіх розділів, доповнення їх новими статтями та положеннями, зокрема, щодо таких питань:

- правий статус наукових установ, розширення їх можливостей;
- сприяння та стимулювання розвитку виробничо-орієнтованої науки;
- запровадження нових організаційних форм та елементів інфраструктури наукової й науково-технічної діяльності;
- фінансування наукової сфери, зокрема розширення системи грантового фінансування наукових та науково-технічних проєктів;
- охорона та захист прав інтелектуальної власності.

Також доцільно ввести нові положення, які передбачають для наукової установи наявність можливостей щодо заснування ними інших юридичних осіб, які провадять свою діяльність відповідно до напрямів наукової та науково-технічної діяльності наукової установи та (або) сприяють виконанню інших її статутних завдань; утворювати за погодженням із засновником науково-виробничі, науково-технічні комплекси; входити до інших об'єднань юридичних осіб із збереженням статусу юридичної особи та фінансової самостійності з метою виконання своїх статутних завдань. Це дасть можливість об'єднати зусилля та ресурси наукових установ, виробничих структур із метою проведення спільних НДДКР, які спрямовані на забезпечення технологічних проривів та потребують значних фінансових, матеріально-технічних і людських ресурсів; найбільш повно використовувати наявний науковий та технічний потенціал; впроваджувати найсучасніші науково-технічні розробки для подальшої їх реалізації в промислових масштабах.

У зв'язку з прийняттям у 2006 р. Закону України «Про управління об'єктами державної власності» бюджетні наукові установи втратили право самостійно засновувати господарські товариства з метою практичного застосування (впровадження) результатів наукових досліджень. Процес впровадження виявився відірваним від діяльності бюджетних наукових установ-власників таких результатів, що призвело до втрати зацікавленості у створенні таких товариств із боку наукових установ, оскільки 100% дивідендів на частку держави в статутному капіталі товариств перераховується в державний бюджет, та управління корпоративними правами держави здійснює уповноважена особа, яка визначається на конкурсних засадах.

Для виправлення такої ситуації та стимулювання бюджетних наукових установ щодо впровадження результатів власних наукових досліджень можна було б передбачити норму щодо створення державними (бюджетними) науковими установами, державними вищими навчальними закладами III–IV рівнів акредитації господарських товариств із метою вико-

ристання об'єктів права інтелектуальної власності; участь бюджетних установ, як наукових, так і вузів, у створенні господарських товариств. Яким чином формуватимуться статутні фонди таких товариств? Передбачається участь на пайовій основі з інвестиційними партнерами. При цьому пайова участь наукових установ і вузів може бути реалізована виключно завдяки майновим правам на інтелектуальну власність, які вони мають. Для реалізації цього завдання також необхідно внести відповідні зміни до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Засновники або співзасновники таких господарських товариств матимуть можливість отримувати доходи від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств. Крім того, у їхнє розпорядження надходитиме частина прибутку (дивіденди) таких господарських товариств. Ці кошти будуть спрямовані на правову охорону результатів інтелектуальної діяльності, виплату винагороди їхнім авторам, а також на здійснення діяльності установ і вузів.

В Україні не розвинений сектор недержавних неприбуткових установ, що здійснюють фінансову підтримку наукової та науково-технічної діяльності. Зокрема, майже не діють спеціалізовані недержавні (корпоративні) фонди грантової підтримки науки, які досить поширені в розвинених країнах. Для зміни ситуації пропонується створити такий інструмент підтримки у сфері науки, як спеціалізований недержавний (корпоративний) фонд. Це дасть змогу отримати компаніям-творцям певні дивіденди: відкриє унікальні можливості просування позитивного іміджу компаній, підвищить рівень бізнес-віддачі від їхньої власної соціальної активності для отримання соціальних або економічних вигод тощо.

Доцільно законодавчо визначити джерела формування коштів таких фондів, розглянути питання можливості надання низки економічних стимулів господарюючим суб'єктам для формування та наповнення фінансовими ресурсами таких фондів. Без фінансування будь-які реформи залишаться тільки благими побажаннями й намірами [5].

Крім того, держава має бути зацікавлена в залученні до технологічного розвитку комерційних структур, наприклад, як у США, коли приватні компанії залучаються до виконання державних замовлень на ті чи інші розробки.

Висновки. Отже, проведений аналіз показав, що формування, розподіл та використання коштів, спрямованих на фінансування вузівського сектору, є запорукою функціонування інноваційної системи ВНЗ. Слід реформувати систему правового забезпечення державного фінансування наукової сфери з урахуванням програмно-цільового методу. Нарощування обсягів фінансування науково-технічної діяльності насамперед потрібно здійснювати шляхом збільшення частки фінансування проєктів, що виконуються в межах державних цільових наукових та науково-технічних програм, державного замовлення на створення новітніх технологій, грантової підтримки фундаментальних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. World Economic Global Competitiveness Reports 2008–2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.competitivenessukraine.org/upload/reports/6_ukr.pdf.
2. Панченко І.А. Фінансування наукової діяльності як необхідна умова інноваційного розвитку держави / І.А. Панченко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 10. – С. 45–52.
3. Тіманюк В.М. Управління процесами комерціалізації інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі : автореф. дис. ... канд. техн. наук : спец. 15.00.01 «Технологія ліків та організація фармацевтичної справи» / В.М. Тіманюк. – Х., 2007. – 22 с.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Державне агентство з питань електронного урядування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dknii.gov.ua/2010-10-05-14-41-28/1285--lr-23-2013>.

УДК 349.2

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ ІНОЗЕМЦЯМИ
НА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

**SOME ASPECTS OF OBTAINING PERMISSION
TO FOREIGNERS EMPLOYMENT IN UKRAINE**

Головко Т.В.,

*викладач кафедри кримінального і
цивільного права юридичного факультету*

Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

Статтю присвячено характеристиці проблемних питань отримання іноземцями дозволу на працевлаштування в Україні. Проаналізовано порядок отримання дозволу роботодавцями на працевлаштування іноземців. Розкрито недоліки нормативно-правового регулювання отримання дозволу іноземцями на працевлаштування в Україні. Запропоновано шляхи вдосконалення відповідного законодавства.

Ключові слова: іноземець, громадянство, дозвіл, працевлаштування, процедура, роботодавець, трудове законодавство, віза.

Стаття посвячена характеристиці проблемних вопросов получения иностранцами разрешения на трудоустройство в Украине. Проанализированы порядок получения разрешения работодателями на трудоустройство иностранцев. Раскрыты недостатки нормативно-правового регулирования получения разрешения иностранцами на трудоустройство в Украине. Предложены пути совершенствования соответствующего законодательства.

Ключові слова: иностранец, гражданство, разрешение, трудоустройство, процедура, работодатель, трудовое законодательство, виза.

The article is devoted to the characterization problem for foreigners to obtain a work permit in Ukraine. The analysis procedure for obtaining a permit employers on employment of foreigners. Revealed deficiencies of legal regulation permit foreigners to work in Ukraine. The ways of improvement of relevant legislation.

Key words: alien, citizenship, resolution, employment procedure, employer, labor laws.

Актуальність теми. Процедура працевлаштування іноземців в Україні, як і будь яка діяльність, складатиметься із певних стадій, які послідовно змінюють одна одну. Першою з них – отримання відповідного дозволу на працевлаштування. Така процедура, на жаль, в Україні є вкрай проблематичною та такою, що потребує додаткового дослідження та удосконалення.

Стан дослідження. Не зважаючи на те, що проблеми працевлаштування неодноразово досліджувалися ученими, зокрема такими, як: В.С. Венедиктов, О.П. Горбань, М.І. Гордієнко, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський, О.О. Коваленко, В.В. Лазор, А.Р. Мацюк, К.Ю. Мельник, Л.В. Могілевський, Д.В. Назаров, Є.Ю. Подорожній, С.В. Попов, Є.М. Попович, С.М. Прилипко, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишева, І.М. Чумаченко, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко та ін., питання отримання дозволу на працевлаштування іноземців залишилися поза їх

увагою. У зв'язку з чим, метою цієї статті є аналіз порядку, умов та підстав отримання іноземцями дозволу на працевлаштування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, наголосимо на тому, що відповідно до ч. 4 ст. 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземці, які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні. Окрім цього, в п. 7 ч. 1 ст. 15 зазначеного нормативно-правового акта вказано, що в'їзд іноземців на територію України, які перебувають в Україні у зв'язку з працевлаштуванням здійснюються за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання [1]. Таким чином, вказані нормативно-правові акти вказують на те, що для в'їзду з метою працевлаштування на територію України, іноземцю необхідно